

XORIJIY TILNI O'QITISHDAGI DOLZARB METODIK, LINGVISTIK MASALALAR VA YONDASHUVLAR

MAVZUSIDA XALQARO ILMIY-AMALIY
ANJUMAN

16.04.2025

BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA O'QITUVCHILARIDA KASBIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARNING AHAMIYATI

X.Normatov ¹

Annotatsiya:

Mazkur maqolada bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining kasbiy madaniyatini shakllantirishda interfaol metodlardan foydalanish imkoniyatlari hamda bu borada ishlab chiqilgan konseptual modelning mazmun-mohiyati tahlil etiladi. Modelning asosiy tarkibiy qismlari – maqsadli, mazmuniy, metodik, tashkiliy va natijaviy komponentlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: kasbiy madaniyat, interfaol metodlar, jismoniy tarbiya o'qituvchisi, ta'lim modeli, pedagogik kompetensiya, refleksiya.

Bo'lajak pedagoglarning kasbiy madaniyatini shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining eng dolzarb yo'nalishlaridan biridir. Ayniqsa, jismoniy tarbiya o'qituvchisi nafaqat bilim beruvchi, balki sog'lom turmush tarzining targ'ibotchisi, axloqiy va ma'naviy yetakchi sifatida maydonga chiqadi. Shu bois ularning kasbiy madaniyati chuqur nazariy bilim, amaliy ko'nikmalar, madaniy muloqot, etik normalar, tashabbuskorlik kabi jihatlarni o'z ichiga oladi.

Kasbiy madaniyatni shakllantirish modelining tarkibiy qismlari:

1. Maqsadli komponent. Modelning umumiy maqsadi – bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchisida yuksak kasbiy madaniyatni shakllantirish. Ushbu maqsad quyidagilarga asoslanadi:

- pedagogik faoliyatga oid nazariy va amaliy bilimlarni egallash;
- pedagogik axloq va etik normalarni ongli qabul qilish;
- muloqot madaniyati va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish;
- kasbga sadoqat, tashabbuskorlik va javobgarlikni tarbiyalash;
- o'z-o'zini rivojlantirish va refleksiya qilish qobiliyatini shakllantirish.

Bu maqsadlar davlat ta'lim standartlari va jamiyat ehtiyojlaridan kelib chiqqan.

2. Mazmuniy komponent. Mazkur komponent uch asosiy blokdan iborat:

- Nazariy bilimlar: pedagogika, psixologiya, metodika, jismoniy tarbiya nazariyasi, etika, madaniyatshunoslik.

- Amaliy ko'nikmalar: dars o'tish, mashg'ulot tashkil etish, sport tadbirlarini boshqarish, muloqot, hujjat yuritish.

- Qadriyatlar: kasbga sadoqat, sog'lom turmush tarzi, halollik, bag'rikenglik, adolat.

Interfaol metodlar asosida tuzilgan mashg'ulotlar mazkur mazmunni talabaga chuqurroq singdirishga xizmat qiladi.

3. Jarayon (metodik) komponent. Mazmunni yetkazish va maqsadlarga erishishda quyidagi interfaol metodlar muhim rol o'ynaydi:

- dialogik ta'lim;
- guruhli o'qitish;
- muammoli vaziyatlar asosidagi muhokama;
- rolli o'yinlar va trening mashg'ulotlari;
- axborot texnologiyalaridan foydalanish (videotahlil, onlayn forumlar).

Faoliyatda sikllar tamoyili ham qo'llanadi – har semestrda o'z-o'zini baholash, tahlil qilish va rivojlanish monitoringi amalga oshiriladi.

4. Tashkiliy shakllar. Kasbiy madaniyatni shakllantirishda quyidagi shakllar samarali:

- interfaol ma'ruzalar, seminarlar, laboratoriya darslari;
- davra suhbatlari, master-klasslar, treninglar;
- mustaqil ilmiy-ijodiy loyihalar;
- pedagogik amaliyot;
- ijtimoiy-madaniy va sport tadbirlari.

Bunda talabalar interfaol muhitda bevosita tajriba orttirishadi.

5. Natijaviy (baholash) component. Kasbiy madaniyat quyidagi yo'nalishlarda baholanadi:

¹ Normatov Xasan Isroil o'g'li, Samarqand davlat chet tillar instituti rektori yordamchisi

- nazariy bilim darajasi;
- amaliy ko'nikmalar;
- qadriyat va munosabatlar;
- refleksiya va o'zini rivojlantirish.

Baholash vositalari sifatida testlar, suhbatlar, kuzatish varaqalari, esse, o'z-o'zini baholash jurnallari qo'llaniladi.

Modelni tatbiq etish shart-sharoitlari. Model muvaffaqiyatli ishlashi uchun quyidagi pedagogik shartlar zarur:

- yuqori malakali professor-o'qituvchilar;
- metodik ta'minot (keysarlar, dars ishlanmalari, trening dasturlari);
- motivatsion va innovatsion muhit;
- zamonaviy texnik jihozlangan auditoriyalar;
- amaliyotlar, maktablar va sport tashkilotlari bilan hamkorlik.

Xulosa qilib aytganda, interfaol metodlarga asoslangan kasbiy madaniyatni shakllantirish modeli jismoniy tarbiya yo'nalishidagi talabalarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishini ta'minlaydi. Model orqali nafaqat kasbiy bilim va ko'nikmalar, balki axloqiy, ijtimoiy va kommunikativ fazilatlar ham shakllanadi. Bu esa bo'lajak o'qituvchining ta'lim va tarbiyada yetuk, madaniyatli, zamonaviy fikrlaydigan pedagog sifatida shakllanishini kafolatlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1]. Demchenko I., Maksymchuk B., Bilan V., Kurianov D., Sitovskiy O., Artyukhov V. *Training Future Physical Education Teachers for Professional Activities under Inclusive Education Conditions // BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience.* – 2021. – Vol. 12, No. 3. – P. 191–213.
- [2]. Sadaddinov U. *The Importance of Interactive Technologies in Developing the Professional Culture of Future Teachers // European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences.* – 2025. – Vol. 13, No. 1. – P. 31–34.
- [3]. Tatlimuratov A.T. *Use of Interactive Learning Methods in Preparing Future Physical Education Teachers // Research Journal of Arts and Sports Education.* – 2023. – Vol. 2, No. 1. – P. 1–5.
- [4]. Хисматуллин С.А. *Применение интерактивных технологий обучения в подготовке будущих педагогов физической культуры // Современные проблемы науки и образования.* – 2015. – № 4.
- [5]. Maxmutov G'. *Oliy pedagogik ta'lim tizimida talabalarni ma'naviy shakllantirishning ijtimoiy-pedagogik xususiyatlari: monografiya.* – Toshkent, 2004. – 146 b.
- [6]. *AI Applications in Physical Education Training // Frontiers in Artificial Intelligence.* – 2022. – URL: <https://www.frontiersin.org/journals/artificial-intelligence> (дата обращения: 04.04.2025).
- [7]. *Distance Learning in Physical Education: New Challenges and Digital Tools // Nature Education.* – 2021. – URL: <https://www.nature.com/articles/s41539-021-00094-w> (дата обращения: 04.04.2025).